

PFU-SAK NR. 035/14

KLAGER: Carl-Erik Grimstad
ADRESSE: Langvikveien 52, 3145 Tjøme
TELEFON:
PUBLIKASJON: Altaposten
PUBLISERINGSDATO: 29.09.2013
STOFFOMRÅDE: Justis
GENRE: Kronikk
SØKERSTIKKORD: Troverdighet, integritet, dobbeltrolle, samtidig imøtegåelse, kildebruk og kontroll av opplysninger
REGISTRERT: 03.02.2014
BEHANDLET I SEKR.: 05.02.2014
BEHANDLES I PFU: 29.04.2014
FERDIGBEHANDLET: 29.04.2014
BEHANDLINGSTID: 86 dager
KLAGEGRUPPE: Profesjonell (fagperson)
PFU-KONKLUSJON:
HENVISNING VVPL.:
RETTSBEHANDLING:
OMTALE/ANONYM.:
MERKNADER:

SAMMENDRAG:

Altaposten publiserte **torsdag 26. september 2013** en helsides kronikk i papiravisen (også lagt ut på nett) med tittelen «**Politiets maktmisbruk og meningsløse ressursbruk**».

Kronikkforfatteren var Altapostens politiske redaktør, Jarle Mjøen. Kronikken omhandlet en offentlig straffesak i Alta Tingrett der han selv hadde stått tiltalt for å ha forfalsket konas underskrift. Han ble frikjent, og kronikken var skrevet samme dag som dommen ble rettskraftig. Kronikken startet slik:

«Jeg skriver dette med fortsatt plettfri vandel og som fullstendig frikjent av Alta Tingrett etter beskyldninger om forfalskning av min kones underskrift. Det er i dag onsdag 25.09 klart etter at politiet/påtalemyndighet ikke har anket dommen fra august i år. Saken har vært en stor belastning for min familie, og tingrettens dom gir familiemedlemmene som har vært involvert full oppreising. Dessverre har saken, og også det som framkom rettssaken, påvist en ukultur i politiet som er egnet til å svekke min og andres tillit til rettsstaten.»

Under mellomtittelen «**Medietrykket**» stod det:

«Det har vært stilt spørsmål rundt min framtidige integritet som journalist og politisk redaktør. Ut fra det særdeles tynne grunnlaget for å igangsette etterforskning og reise tiltale, har det vært naturlig å etterlyse politiets motiv og begrunnelse for ressursprioriteringen. Det er ikke gitt noen slik svar, og de aller

fleste som har fulgt saken synes svaret å være enkelt; noen i politiet har ønsket å svekke undertegnes tillit og bruke ressursene for å så tvil om min integritet. Hvem og hvorfor blir bare spekulasjoner, og det skal jeg la ligge.

[...]

Hva var egentlig saken? Hva er realitetene i saken? Her er en kort oppsummering, i tillegg til det som framkom i retten samt dommen.»

Kronikkforfatter forteller deretter om selve saken, hva som skjedde da passøknaden skulle leveres, og hvilket etterspill det fikk. Under mellomtittelen «**Ressursbruken**» skriver kronikkforfatteren at politiet igangsatte månedsvis med etterforskning, mens andre saker ikke blir prioritert på grunn av en vanskelig ressursituasjon. Flere konkrete saker nevnes, blant annet et tyveri av en scooter kronikkforfatteren selv opplevde:

«For meg er scootersaken en synliggjøring av at politiet i Alta er i en prekær ressursituasjon, der det kreves vanskelige prioriteringer. Dette underbygges også fra andre omtalte saker i media, der hverdagskriminalitet og alvorlige straffebrudd ikke blir etterforsket. Representanter fra politiet sto eksempelvis for en tid tilbake stod fram på Kveldsnytt og fortalte at en dødsulykke i Altafjorden ikke kunne etterforskes fullt ut, uten ekstra tilførsler av ressurser. Når en snart 17 år gammel fotballspiller leverer en søknad om pass, er det ikke snakk om ressurser. Fire uker etter at passet er godkjent og skrevet ut, igangsettes en prosess fullstendig fristilt av prioriteringer. Det skrives rapporter og igangsettes full etterforskning, uten at noen stiller spørsmål med ressursbruken. At passet er godkjent, og ingen til dags dato har kunnet påvise noen feil eller mangler, spiller ingen rolle.»

Under mellomtitlene «Hvem står bak?» og «Tid for å ta lederansvar» stod det:

«I forhåndsprosederingsen i media av saken har politimester Torbjørn Aas i Vest-Finnmark trukket inn undertegnede selv bilde for å forklare saken. Det var sårende, unødvendig og lite profesjonelt. Det finnes sikkert mange meninger om både meg som person og mitt selv bilde, men jeg har god samvittighet i mitt virke for å skape gode oppvekstvilkår for barn og ungdom i Alta, inkludert mine egne barn. Undertegnede og resten av familien er politiets beste allierte i forebyggende arbeid. Politiet har framstilt denne saken som svært alvorlig. Realitetene er at ingen personlige - eller samfunnsinteresser er skadet. Min datter har ikke fått pass på uriktig grunnlag, og det er ikke påvist at noen har forsøkt å skaffe seg noen personlig fordel. Det er også politi og påtalemyndighetene enige i. Alminnelig rettsfølelse tilsier ikke at det er gjort noe galt. [...] Alta Tingrett har verken tatt stilling til om signering med fullmakt er straffbart, eller om pass er en offentlig protokoll som tiltalen forutsetter. Det av den enkle grunn at meddommerne har slått fast at det ikke finnes noen bevis for at undertegnede har skrevet signaturen til mine kone i passøknaden. Hvem som har regissert og fått satt i gang denne saken blir spekulasjoner. Også hvilke motiv som ligger bak. Vedkommende er neppe å finne i politiet i Alta, og jeg har full tillit til alle lokalt, inklusiv sivilavdelingen og tjenestemannen som har foretatt avhørene av familien. I stedet for å bruke tid på hvem, er det viktig å spørre seg hvorfor. Det burde interessere media.»

Og under mellomtittelen «Ansvar for prioriteringene» stod det:

«Det er ikke noen tvil om er hvem som har ansvaret for prioriteringen og en fullstendig meningsløs ressursbruk. Tiltalen er tatt ut av politimester Torbjørn Aas. Han har fortløpende hatt alle muligheter til å legge saken død. En slik mulighet åpnet seg da min advokat viste til høyestedommen hvor det slås fast at signering med en annens navn etter fullmakt ikke er straffbart. I stedet for henlegge saken, slik det ble bedt om, har politimesteren med åpne øyne stått bak en prioritering der det ikke bare er brukt timesverk, men også dagsverk, for ikke snakke om ukesverk hos politi og tingrett. De enormt mange støtteerklæringene til meg, og reaksjonene som saken har utløst, forteller at vi står overfor en meningsløs handtering og prioritering. Når saken har kommet ut av alle proposjoner kan det skyldes betydelig høyere juridisk kompetanse hos politijuristene enn hos den som sitter med ansvaret. Å være leder er både å ha ansvar og ta ansvar. Jeg har ingen tro på at jeg vil få noen beklagelse fra politimester Torbjørn Aas. Derimot forventer jeg at han stiller opp med en beklagelse til min kone og datter for den behandlingen de har blitt utsatt for. Noen bør også ta ansvar for at politiets omdømme er blitt kraftig og helt unødvendig svekket. Polititjenestemenn sier til meg at de bøyer hodet i skam. Dessverre er hardtarbeidende, ærlige og dyktige polititjenestemenn i Alta blitt ofre i denne saken.»

Kronikken var illustrert med et bilde fra rettsaken, og bildeteksten:

«FRIFUNNET: Jarle Mjøen ble frifunnet etter behandlingen i Alta tingrett.»

Samme kronikk ble lagt ut på nettet samme dag, da med ingressen:

«Jarle Mjøen tar tøft oppgjør med politiet»

Nettartikkelen var illustrert med et bilde av Mjøen som leste Altaposten. Bildetekst:

«OPPGJØR: Jarle Mjøen tar et knalltøft oppgjør med politiet i denne kronikken.»

KLAGEN:

Klager er Carl-Erik Grimstad med samtykke fra politiet i Vest-Finnmark generelt, og den omtalte politimesteren, Thorbjørn Aas, spesielt. Innledningsvis opplyses det at samme kronikk sto på trykk i Finnmark Dagblad 26.9, i Sagat 27.9, og den ble også publisert på Journalisten.no. Mjøen lot seg samtidig intervju i flere aviser der han kom med liknende utfall mot politiet, skriver klager. Klager reagerte på kronikken, og skrev en kommentar på Journalisten. Dette utviklet seg til en større debatt mellom klager og Altapostens redaktør, både på Journalisten og i Altaposten (se vedlagte artikler). Klager ber utvalget lese hans to vedlagte innlegg som ble publisert på Journalisten, som han mener redegjør for sakens bakgrunn.

Klager mener den påklagede kronikken er misvisende og gir ufullstendige opplysninger om sakens faktum. Det vises til at retten slo fast at en underskrift *var* blitt forfalsket, men flertallet la til grunn at det ikke kunne bevises at det var redaktøren som hadde forfalsket den. Slik klager ser det, bruker redaktøren sin egen avis og rolle til å tale sin sak, og klager mener kronikken fremstår som «et personlig renavaskelsesskriv». Videre peker klager på at kronikken inneholder sterke angrep på politiet uten at de får samtidig imøtegå beskyldningene.

Klager oppsummerer: «Totalinntrykket av Altapostens håndtering av saken er intet mindre enn *misbruk av mediemakt*:

1) Den politiske redaktøren har etter mitt syn utnyttet sin stilling i avisen i et forsøk på å oppnå personlige fordeler gjennom å publisere en artikkel med sterk kritikk mot en etat og en enkelt person (pkt. 2.4 i VVP).

2) Kritikken forsterkes ved at verken etat eller den omtalte personen har fått anledning til samtidig imøtegåelse (pkt. 4.14 i VVP)

3) Sjefredaktørens påstand om at Mjøens kronikk må betraktes som en meningsytring og dermed må aksepteres, gir ingen mening i dette tilfellet: Kronikken inneholder for det første en rekke faktapåstander (for eksempel: "noen i politiet har ønsket å svekke undertegnendes tillit og bruke ressursene for å så tvil om min integritet"). Selv om påstandene som fremmes *skulle* ha karakter av verdistandpunkter (og ikke fakta) kan ikke avisenes kronikkplass betraktes som noe generelt fristed for ytringer med klart omdømmeskadelig effekt på institusjoner og enkeltpersoner – uten at den angrepne part får anledning til å svare for seg.

4) Dette forholdet forsterkes av at Mjøen har latt seg intervju av andre aviser der han utdyper og intensiverer sin kritikk av politiet. Det han i kronikken kaller spekulasjoner (som han ikke vil omtale) får fritt utløp i Finnmark Dagblads artikkel.[...]»

«Innhold og form på Mjøens personlige renvaskelseskronikk, avisens manglede vilje og forståelse for å etterkomme kravet til samtidig imøtegåelse og sviktende evne til å se betydningen av journalistisk troverdighet, er i sum så graverende at det, etter mitt skjønn, bryter med kravet til god presseskikk.» [...] «*og for meg det viktigste*, er et område som ikke er direkte dekket av Vær varsom-plakaten – uberettiget bruk av mediemakt til å fremme redaktørers eller journalisters personlige sak. Dette er klagens vide siktemål - og som jeg vil invitere PFU til debatt om.»

TILSVARSRUNDEN:

Altaposten stiller seg positive til en klagebehandling og til å få en nærmere vurdering av om kronikken som ble publisert i Altaposten, Finnmark Dagblad, Sagat og Journalisten skal ha samtidig imøtegåelse. Avisen skriver: «Vi er inneforstått med at tilvarsretten [imøtegåelsesretten; sekr.anm.] er sjangeruavhengig. Samtidig er det naturligvis grunnleggende viktig for Altaposten å avvise at politisk redaktør utnytter sin stilling til å oppnå personlige fordeler. Altaposten har gjennom rettsprosessen vært opptatt av å dekke saken upartisk og uhildet, både før, under og etter rettsforhandlingene. Politisk redaktør var selv opptatt av likebehandling av mediene og Altaposten var etter den rettskraftige dommen tilbakeholden med å videreformidle en redaksjonell reprise av kritikk mot politiet. I likhet med andre medier anså vi det imidlertid som rimelig at det ble publisert en oppsummerende kronikk fra politisk redaktør.»

Altaposten har vedlagt relevante artikler for å belyse helheten i dekningen. Avisen mener de tidligere artiklene viser at politimesteren har fått svare på de beskyldningene som fremsettes i kronikken. (se kronikken fra Altaposten og sakene som er publisert i forbindelse med tiltalebeslutning og rettssak, artikler fra den 24. juli og 27. august 2013). Det vises til at politimesteren ved to anledninger, er konfrontert med de aktuelle påstandene fra politisk

redaktør: «Kronikken som ble publisert etter rettskraftig dom (26.september) bringer ingen nye beskyldninger til torgs, men representerer tvert imot et tilsvar fra politisk redaktør til den offentlige oppmerksomhet han har vært utsatt for, også av Mediehuset Altaposten. En av flere viktige årsaker til at kronikken er berettiget, er medias ansvar for å sette kritisk søkelys på hvordan mediene selv fyller sin samfunnsrolle. Kronikken gir ikke inntrykk av å ønske noen omkamp om politiets rolle som var sentral i rettsforhandlingene, men drøfter tvert imot ansvarsforholdene og dweler ved om saken fortjener den medieomtale og rettsforfølgelse som endte med frifinnelse.

Vi har derfor store problemer med å se at kronikken skulle være noe forsøk på å utnytte sin stilling for å oppnå private fordeler. Saken har tvert imot vært en stor personlig og familiær belastning. Vi finner det ikke rimelig at Altaposten skulle avvist kronikken på grunn av ansettelsesforholdet. I den grad det er forventet at kronikker eller kommentarer fra egne ansatte automatisk krever samtidig imøtegåelse, bør dette være en prinsipielt tema i henhold til vårt etiske rammeverk, slik Grimstad er inne på i sin klage.»

Videre: «Vi mener videre at kronikken inngår i en løpende offentlig debatt og meningsutveksling i Altaposten, der politimesteren har fått full anledning til å avvise at rollene har betydning for rettsforfølgelsen. I stedet mente politimesteren i sitt tilsvaer at det var selvbildet til politisk redaktør som var årsaken til beskyldningene (Altaposten 24. juli), for øvrig et intervju som ble gjennomlest og godkjent i forkant. Altaposten gjør for øvrig oppmerksom på at muligheter for et tilsvaer ble drøftet med politimesteren i etterkant av kronikken. Spaltene var naturligvis åpen for at politiet kunne fremme korreksjoner eller ytringer i sakens anledning, men et eventuelt ønske om tilsvaer ble aldri fulgt opp fra politiets side. Angående punkt fire i klagen finner vi det merkelig at klageren mener at Altaposten skal stå til ansvar for hva som er publisert i andre medier etter at dommen ble rettskraftig.»

Avisen mener ellers det er feil når klager påstår at «"redaktøren stilte med fullmakt og underskrift fra kona, og at det er denne underskriften som er sakens kjerne". Faktum, som ble belyst i rettssaken og som dommen er bygget på, er at datteren søkte og leverte inn passøknaden. Redaktøren har aldri levert noen søknad om pass med konas signatur. Grimstad gjentar i klagen at den politiske redaktøren har forfattet et renvaskesskriv. Virkeligheten er at Alta tingrett har frifunnet og renvasket redaktøren. Redaktøren har heller aldri forsøkt å påvirke kolleger eller forhåndsprosederet selve saken i Altaposten eller andre medier.»

«[...] Avslutningsvis finner vi det foruroligende at en medieforsker med innsikt i vårt etiske rammeverk ikke er opptatt av balanse når han selv skriver kronikker om Altapostens redaksjonelle dekning. Altaposten ble ved en tilfeldighet oppmerksom på kronikken som var publisert i Journalisten (vedlagt i klagen), med sterke beskyldninger og det som må betraktes karakterdrap av vår politiske redaktør.»

Klager opprettholder klagen. Han er ikke enig i at han fremstiller fakta feil i denne saken, og viser til ordlyden i dommen.

Klager skriver: «Man kan selvsagt vurdere alvorlighetsgraden ved å forfalske en underskrift på en passøknad for et barn – og der begge foreldre åpenbart er enige om søknaden. Det alvorlige oppstår først når en bot ikke vedtas og saken bringes inn for retten – til betydelig kostnad for det offentlige – og den tiltalte frikjennes på det som fremstår som en fortieelse (med henvisning til selvinkrimineringsvernet, et vern også tiltalts kone benyttet seg av).»

Det presiseres derimot hva hans klage handler om:

1) Bruk av eget medium til etosbyggende formål hvori inngår tvilsomme påstander mot påtalemyndigheten/politiet om uhederlige motiver for å reise tiltale, feilaktig fremstilling av sakens fakta samt

2) unnlatelse av å innvilge politiet (person eller etat) anledning til samtidig imøtegåelse. De presseetiske retningslinjene for samtidig imøtegåelse burde være kjent for enhver redaktør. For ordens skyld viser jeg til følgende punkter i dokumentet "Dette må du vite om pkt. 4.14!" som er tilgjengelig på Presseforbundets hjemmeside: «Pkt. 4: Den angrepne skal klart og tydelig bli presentert for det konkrete innholdet i beskyldningene. Pkt 5: Tidligere uttalelser opphever ikke kravet til samtidighet. Pkt 7: Imøtegåelsesretten gjelder ikke bare personer, men også bedrifter, institusjoner og organisasjoner. Pkt. 14: Imøtegåelsesretten er i utgangspunktet sjangeruavhengig. Pkt. 15: Mediene bør kunne dokumentere de anstrengelser man har gjort for å få den angrepne i tale.

Videre: «Det holder selvsagt ikke å vise til at "kronikken inngår i en løpende offentlig debatt og meningsutveksling i Altaposten. Unntak fra imøtegåelsesretten begrunnet med "løpende debatt" må, etter mitt skjønn, normalt bare reserveres til debatter som løper over lang tid (for eksempel under valgkamper) og kan under ingen omstendighet gjelde sterkt personlige fargede fremstillinger av det foreliggende slag. En politisk redaktør kan for øvrig selvsagt ikke gå ut og inn av rollen som avisansatt og privatmenneske, selv om behovet for å ta et personlig oppgjør med politi- og påtalemyndighet måtte være aldri så påtrengende. Jeg stiller meg også skeptisk til om Altaposten i denne saken har bidratt til å sette et tilstrekkelig "kritisk søkelys på hvordan mediene selv fyller sin samfunnsrolle.", men i stedet har innvilget den tillitssvekkede politiske redaktøren spalteplass til å renvaske seg selv.»

Altaposten mener klager er opptatt av å ramme politisk redaktør, som er frifunnet i retten, og konstaterer at det er stor avstand i forståelsen av dommen og forløpet.

Når det gjelder anførsler knyttet til VVP punkt 2.4, skriver avisen at politisk redaktør har vært svært opptatt av likebehandling av ulike medier i rettsprosessene, og at det har vært uaktuelt for avisen å tillate noen form for særbehandling. Når det gjelder punkt 4.14, skriver avisen at kronikken ble publisert i flere medier etter at dommen var rettskraftig. «Altapostens vurdering var at en ny artikkel om politiets rolle ikke var hensiktsmessig, men mente i likhet med de øvrige avisene, at det var legitimt å gi plass til en helhetlig kronikk om opplevelsene til politisk redaktør, etter en hel måned med medieoppslag. Her fremmes det ingen nye påstander som fordrer samtidig imøtegåelse, og Vest-Finnmarks politidistrikt har da heller ikke hatt behov for å kommentere saken i ettertid. Spørsmålet vil eventuelt være om Altaposten særskilt skulle nektet publisering, eventuelt særskilt innhente et nytt tilsvarende på de samme forholdene som ble belyst i retten tidligere. I dekningen av tiltaltebeslutningen, rettssaken og dommen har mediene belyst saken svært grundig, inkludert dissensen mellom dommerne og ordskifte i retten der den politiske redaktøren følte seg dårlig behandlet av politiet. I motsetning til Grimstad mener vi at både Altaposten og de øvrige mediene sitt samfunnsoppdrag på stort alvor ved å dekke alle aspektene ved saken på kritisk vis.»

Ellers... «Ettersom Grimstad er opptatt av at kronikker med sterke påstander skal ledsages av samtidig imøtegåelse, kunne det vært en ide å publisere kronikken også i Altaposten, slik at både leserne og redaksjonen ble kjent med påstandene og ankepunktene mot vår dekning.

Nå ble vi tilfeldigvis gjort oppmerksom på at kronikken var publisert et annet sted, og inneholdt meget sterke påstander mot en ansatt som er frifunnet i retten.» Men, skriver avisen: «Vi trenger ingen form for særskilt imøtegåelsesrett, men er tvert imot opptatt av takhøyde for innlegg og kronikker. Vi er posisjon til å nøye oss med tilsvar i etterkant, men føler at en kronikk basert på et seminar hadde stått seg bedre med sunn kildekritikk.»